

Особливості дій слідчо-оперативної групи у приміщенні комерційного банку

Василь Володимирович Корнієнко,

кандидат юридичних наук, старший
викладач кафедри криміналістики, судової
медицини та психіатрії Харківського
національного університету внутрішніх
справ

У процесі досудового розслідування економічних злочинів, що вчиняються з використанням банківської системи, слідчому доводиться організувати проведення деяких слідчих дій у приміщеннях банківських установ. Насамперед, це стосується організації та тактики проведення огляду документів, комп'ютерів та програмного устаткування; обшуку та тимчасового вилучення звітної фінансової документації; проведення допитів та опитувань на місці події тощо. У цій доповіді мова піде про тактику дій слідчо-оперативної групи в фінустановах з метою найоптимальнішого розподілу сил та часу у досягненні позитивних результатів тієї чи слідчої дії.

Слідчий, як керівник слідчо-оперативної групи має заздалегідь підготуватися до проведення процесуальних дій у приміщенні комерційного банку, у тому числі мати на то всі необхідні законні підстави та дозволи.

Готуючись до проведення тактичних операцій чи комбінацій з одночасним затримання осіб в банку, необхідно ретельно вивчити його територіальне розташування; визначити в якому приміщенні банк знаходиться: у вбудованому, прибудованому, окремо розташованій будівлі, вивчити входи-виходи (основні й запасні), кількість і місцезнаходження пунктів обміну валют. Також слід чітко визначити розташування внутрішніх приміщень банку: сховища; спеціальної каси; каси перерахунку; вечірньої каси; операційного залу; центру автоматизованої обробки інформації (комп'ютерного центру-серверу, архівування, модему «Банк – клієнт»);

приміщень, де знаходяться індивідуальні сейфи для зберігання цінностей; кабінетів керівництва банку, головного бухгалтера (знати в яких кабінетах працюють комп'ютери, які включено в мережу); підсобних приміщень, особливо приміщень перед сховищами (їх треба оглядати ретельно); складських приміщень.

Приступивши до виконання слідчих дій у банку необхідно:

- 1) ретельно вивчити план приміщення банку з розташуванням всіх внутрішніх кабінетів (безпосередньо на місці);
- 2) за необхідності забезпечити охорону основних і запасних входів та виходів;
- 3) ознайомитися з документами, що визначають організаційну структуру банку, положенням про управління (відділи), наказом про розподіл обов'язків між керівництвом, ліцензією на здійснення операцій видану Національним банком України (НБУ);
- 4) забезпечити присутність посадових осіб банку, а в окремих випадках – присутність представників НБУ.

Особливої уваги потребує огляд управління (відділу) автоматизації. Зазначений відділ є особливим підрозділом, який працює на зв'язку з розрахунковою палатою НБУ, і в якому обліковуються всі витратні операції банку. Керівнику слідчо-оперативної групи бажано досконало знати комп'ютерну програму, яку використовує банк у своїй роботі.

Також треба звернути увагу на роботу головного комп'ютера, який контролює усі фінансові операції банку. Витратні операції клієнтів, як правило, здійснюються після обіду, а вдень активно працюють грошові ресурси фіктивних фірм. У банку також може знаходитися комп'ютер «фіктивної» фірми, коли ця фірма обслуговується за договором по системі «клієнт-банк» (це потребує окремої, пильної уваги).

Під час проведення слідчих дій необхідно:

1) забезпечити присутність працівників на своїх робочих місцях (не допускати відходу з робочого місця жодного з працівників без дозволу слідчого);

2) здійснювати ретельний контроль за касирами (буквально, за рухами рук, місцем знаходження їх особистих речей (сумок));

3) контролювати дії працівників центру автоматизованої обробки інформації, не допускаючи здійснення операцій в момент проведення слідчих дій, а також усіх працівників, які працюють за комп'ютерами, що включені в мережу;

4) оглянути приміщення банку на предмет виявлення комп'ютерної техніки, яка може «нелегально» працювати від імені фіктивної фірми;

5) спостерігати за телефонним зв'язком, бо працівник банку може дати команду про списання коштів з будь-якого рахунку банківської установи чи підприємства;

6) забезпечити зовнішнє спостереження за банком (вікнами) і внутрішню охорону основного й запасного входу-виходу, забезпечуючи тільки вхід бажаючих до банку;

7) у ході огляду в приміщенні операційного залу швидко виявити за роздрукованою фіктивні фірми за такими ознаками: фірми з великими оборотами, що почали працювати протягом останнього часу (від 1-3 днів до 2-3 місяців). Після встановлення осіб директора та головного бухгалтера цих фірм визначити відповідність даних, що знаходяться в банку за даними адресного бюро (чи не були раніше загублені чи викрадені документи, що пред'явлені при відкритті рахунку). Перевірити, чи знаходиться фірма за юридичною адресою відповідно до банківських документів.

8) у разі виникнення підозри необхідно відразу припинити рух безготівкових коштів в частині проведення витратних операцій на рахунках банку (поточних, розрахункових, депозитних; у національній валюті, іноземній валюті) одночасно по всіх підрозділах.

Припинення руху безготівкових грошових коштів у частині витратних операцій дасть можливість проведення перевірки та виявлення наявності всіх грошових коштів банку і підприємств, які обслуговуються в цьому банку, – дійсних та фіктивних. У такому випадку у керівництва банку не буде можливості у присутності перевіряючих осіб провести операції, підганяючи таким чином, під облік наявність ресурсів банку та вивести кошти фіктивних фірм з банку.

Таким чином, алгоритм дій співробітників оперативно-слідчої групи дозволяє чітко визначити мету перевірки комерційного банку, що, у свою чергу, дозволить визначити певні напрями збору доказової й оперативної (орієнтуючої) інформації. Тобто оперативні працівники чітко усвідомлять, яку інформацію та документи необхідно шукати з метою їх підтвердження при безпосередній перевірці кредитно-банківської установи.